

IPARTESTÜLETEK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

Mikrovállalkozások felkészítése az EU-s belépésre

Javaslatok a Kormány részére

Készült 2004. decemberében, a
„Mikrovállalkozások felkészítése az EU-s belépésre”
című, Gazdasági és Közlekedési Minisztérium által finanszírozott
program eredményei alapján

ÖSSZEFOGLALÓ

Az Ipartestületek Országos Szövetsége (IPOSZ), a Magyar – Észak-Rajna Vesztfáliai Kormányközi Vegyesbizottság 1998-ban hozott döntése alapján kezdeményezte a magyarországi családi- és mikrovállalkozások helyzetének feltérképezését a „Mikrovállalkozások felkészítése az EU belépésre” projekt keretén belül, melyet a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (GKM) finanszírozott. A felmérés 10 000 kérdőív családi- és mikrovállalkozók részére történő szétküldésével indult, majd a felkészített ipartestületi biztosok segítségével összesen 3411 vállalkozó töltötte ki teljes körűen a kérdőívet (7 régió, 20 szakmacsoport). Ez a legjelentősebb, családi- és mikrovállalkozásokat megcélzó felmérés a csatlakozás időszakában, illetve azt követően. Nagyon sok kérdés őszinte megválaszolása a bizalom elvére épült.

Az anyag bemutatja a felmérés jelentősebb eredményeit és következtetéseit, és ezek alapján javaslatokat fogalmaz meg a kormány részére.

AZ EREDMÉNYEK BEMUTATÁSA

Jogszabályi megfelelés

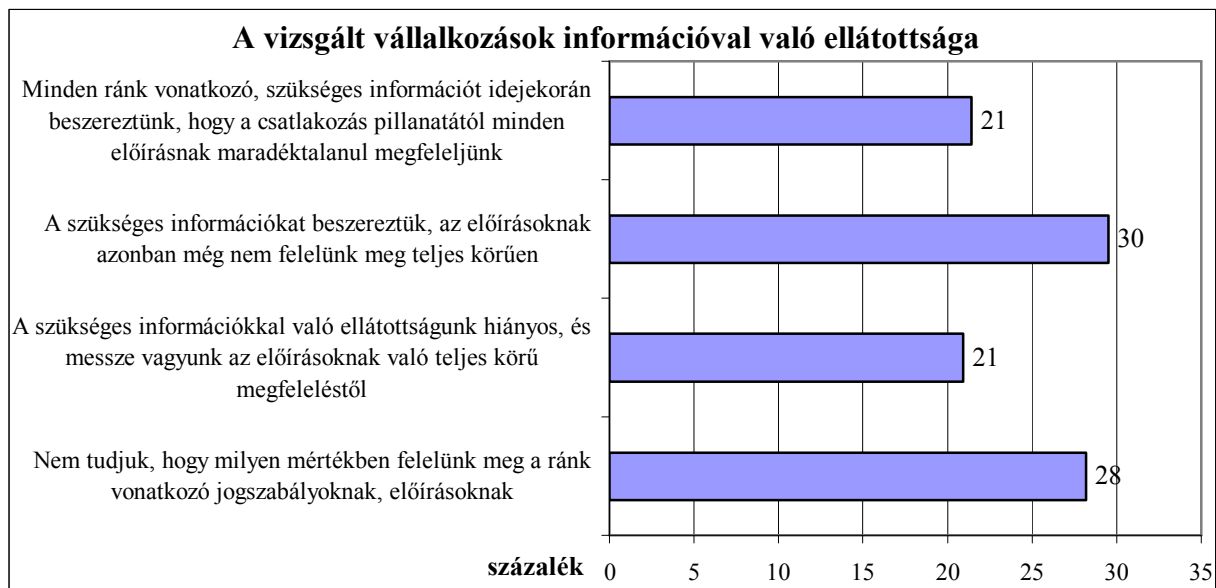
Magyarország 1991. december 13-án írta alá a csatlakozási szándékát bejelentő szerződést, amelyben vállalta, hogy az EU belépés (2004. május 1.) pillanatáig minden érvényes jogszabályt az EU-ban alkalmazott jogszabályokkal harmonizál, illetve ahol szükséges, új jogszabályokat vezet be. Ennek eredményeképpen az elmúlt néhány év során jelentősen átalakult a vállalkozásokra vonatkozó jogszabályi környezet. Ezen új, illetve megváltozott jogszabályok tekintetében a gazdálkodók inkább az előírások szigorodását, gyakran az ezekhez kapcsolódó adminisztráció növekedését érzékelhették.

A jogszabályi környezet megváltozása kapcsán a vállalkozóknak többletfeladata adódott, melyekhez gyakran jelentős költségű fejlesztések végrehajtása is kapcsolódott. Azonban míg a nagyvállalatok rendelkeztek az e feladatok megoldásához szükséges tőkével és szakértelemmel, addig a mikro- és kisvállalkozások jellemzően ezen források és tudás nélkül, önállóan kellett szembenézniük a változásokkal.

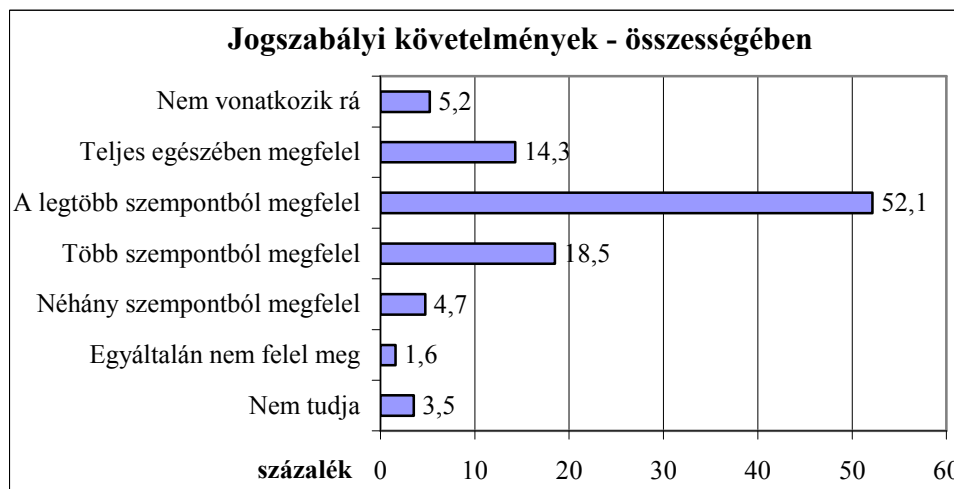
A megkérdezett 3411 vállalkozás összesen 8768 alkalmazottnak és a vállalkozás vezetőjének ad munkát. Ennek megfelelően átlagosan 2,6 alkalmazott és a vállalkozás tulajdonosa (több esetben az ő családjaik) számára nyújtanak megélhetést a családi-, mikro- és kisvállalkozások.

Az ország vállalkozásai többségében félelem nélkül, pozitív elvárásokkal tekintenek az EU csatlakozást követő idősakra. Az optimisták aránya – az erre vonatkozó 3 kérdésre adott pozitív válaszok átlaga – 52%, míg a pesszimistáké 27%. A többi vállalkozás bizonytalan e tekintetben.

A vállalkozóknak a csatlakozás kapcsán információra volt szüksége ahhoz, hogy a rájuk vonatkozó jogszabályi előírásoknak teljes körűen meg tudjanak felelni. A következő grafikon az erre vonatkozó kérdés válaszainak megoszlását mutatja be.

Az itt látható eredményeknek valamelyest ellentmond a jogszabályi megfeleléshez szükséges tényezők¹ összesített eredményét bemutató grafikon, amely alapján a jogszabályoknak teljes körűen csak a vállalkozások 14%-a felel meg. Látható, hogy sok vállalkozó, aki a legfelső (minden információval rendelkezünk, ezeknek mind megfelelünk) kategóriába sorolta be magát, az egyes tényezők értékelésekor felismerte, hogy további feladatok állnak előtte a teljes körű jogszabályi megfelelés eléréséig.

A megkérdezett vállalkozók közül összesen 1850-en (54%) tudták megbecsülni és így megadni azokat a beruházási értékeket, melyeket eddig a jogszabályoknak való megfelelés érdekében kellett kifizetniük. Ők összesen 4186 millió forint értékben valósítottak meg fejlesztéseket (vállalkozásonként átlagosan 2263 ezer forint).

1472 vállalkozás (43%) tudott becslést adni arra vonatkozóan, hogy mekkora mértékű további beruházásra volna szüksége a teljes körű jogszabályi megfelelés eléréséig. A megadott válaszok alapján összesen 2856 millió forint (vállalkozásonként 1940 ezer forint) további

¹ telephelyengedélyek; környezetvédelmi előírások; baleset és egészségvédelmi előírások; műszaki szabványok; előírás szerinti gépek, termelő eszközök; élelmiszeripari előírások; szállítóeszközökre vonatkozó előírások

fejlesztési igény jelenik meg a vizsgált vállalkozói kör esetében. További 1270 vállalkozás jelölte meg azt, hogy tudja, szükség volna további fejlesztésre, de annak mértékét nem ismeri.

Nagyvonalú becslésünk szerint Magyarországon a családi- és mikrovállalkozások teljes körű jogszabályi megfelelőségéhez összesen 1292 milliárd forint forrásra van szükség, az eddig felhasználtakon túl. Ez az éves GDP 0,0646%-a.

Versenypozíció megőrzése

Az EU csatlakozás kapcsán nem csak a jogszabályok változásai állították kihívás elé a vállalkozásokat. A piacok megnyitása és a határon átnyúló szolgáltatások megjelenése következtében számítani kell arra, hogy az elkövetkező egy-két évben jelentősen megváltozik a versenykörnyezet a mikro- és kisvállalkozások piacán is, ha újabb vállalkozások (akár multinacionális, akár mkkv méretű vállalkozások) érkeznek hazánkba.

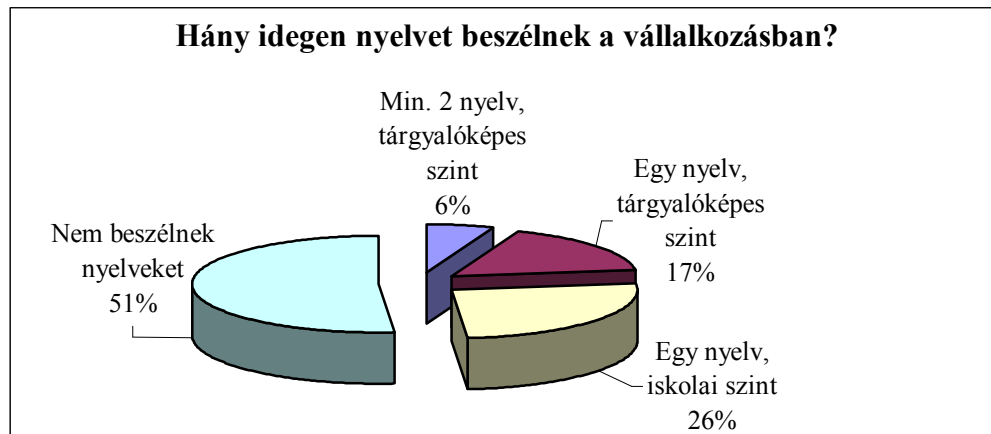
A versenypozíció megőrzéséhez nagyban hozzájárulhat a vállalkozók, illetve szakembereik kifejezetten jónak mondható felkészültsége. Az érintett vállalkozások 60%-a esetében hangzott el, hogy kivétel nélkül mindenki, illetve a vezetők felkészültek a legújabb technikákból, technológiákból. Mindössze 9%-uk mondta azt, hogy ismereteik nem naprakészek.

A felmérés eredményei alapján a legnagyobb problémát egyelőre nem a vállalkozások – a megváltozó környezetre történő – felkészületlensége jelenti, hanem a stratégiai terv hiánya. Egyrészt nem tudatosult a vállalkozókban, hogy lépniük kell a talpon maradás érdekében. Másrészt ha ezt a szükségletet fel is ismerték, akkor is bizonytalanok abban, hogy mit kellene tenniük.

Nagyfokú információhiányra hívják fel a tanulmány eredményei a figyelmet a következő területeken:

- **célok meghatározása, vállalati tervezés**
- **marketing**
- **minőségbiztosítás**
- **idegen nyelv ismeret**

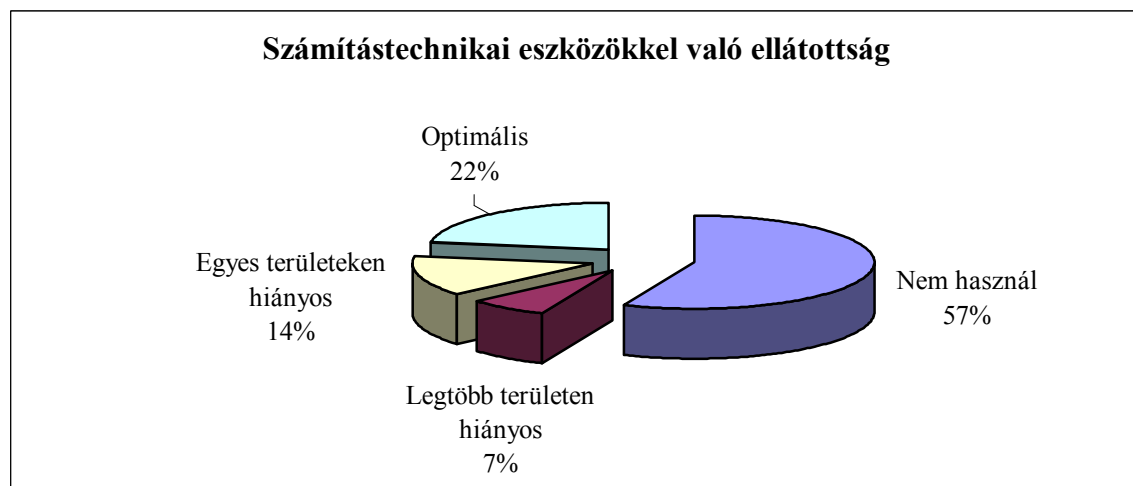
A csatlakozást megelőzően is jelentős szerepe volt, azonban a 2004. május 1-jét követő időszakban alapvető szükséglet lesz minden cég és szervezet számára, hogy munkatársai legalább egy, de inkább két idegen nyelvet tárgyalóképesen beszéljenek. A megkérdezett vállalkozók több, mint fele nem beszél idegen nyelvet és legalább egy nyelven csak a vállalkozások 23%-a tud tárgyalási szinten kommunikálni.

- informatika

A problémát már nem a számítástechnikai eszközök magas ára jelenti, hanem az információhiány, vagyis a vállalkozók jelentős aránya nem tudja, milyen lehetőségeket, előnyöket biztosíthat számára az informatika.

Az információhiány mellett komoly visszatartó erő lehet, ha a vállalkozók (illetve alkalmazottaik) nem rendelkeznek informatikai írástudással, amely nélkül valóban nem fogják tudni kihasználni – még részlegesen sem – a számítógépek nyújtotta lehetőségeket.

- tőke, forrás

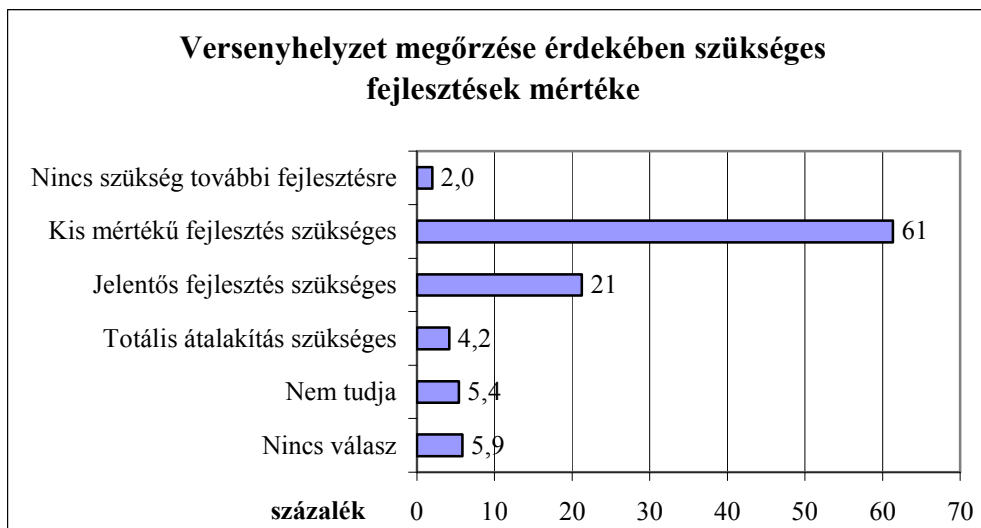
A vállalkozások gyakran nem azért küszködnek forráshiánnyal, mert nem rendelkeznek elegendő tőkével, hanem mert a vevőitől nem folyik be hozzá időben a termékei ára. A megkérdezett vállalkozók jelezték, hogy ezen okok miatt, ahol erre lehetőség van, ott a készpénzes fizetéshez ragaszkodnak, és partnerei tőle is ezt várják el.

Az alábbi grafikon rámutat arra, hogy a megkérdezettek 35%-a esetében probléma, hogy a vállalkozási formában működő partnerei annak ellenére gyakran késve rendezik a számlát, hogy módjukban állna határidőre fizetni.

A vállalkozások számára hozzáférhető pályázatok kapcsán fontos információ, hogy a jogszabályoknak való megfelelés, vagy a versenypozíció megőrzése érdekében szükséges beruházások jellemzően nem eredményezik az árbevétel, vagy a foglalkoztatottak számának növekedését, „csak” azt biztosítják, hogy a vállalkozás az előírásoknak megfelelően, stabilan működjön.

A támogatások esetén különösen fontos, hogy a pályázói kör és téma – a családi-, mikro- és kisvállalkozásokra – megfelelően legyen pozícionálva.

Az egyes – a versenypozícióra hatást gyakorló – tényezőkre adott válaszok alapján állt össze az alábbi, az eredményeket összefoglaló grafikon.

A megkérdezettek közül 1630 vállalkozás (48%) tudott becslést adni válaszként arra a kérdésre, hogy milyen összegű beruházásokat, fejlesztéseket hajtott végre a versenypozíciója megőrzése érdekében. A becslést adni tudó vállalkozók összesen 4868 millió forint fejlesztési célú ráfordítás felhasználását jelezték (átlagosan 2985 ezer forint). Ezen beruházási összeg 41%-át a telephelyek fejlesztésére, 42%-át a termelési eszközök korszerűsítésére fordították a megkérdezett vállalkozások.

A megkérdezett vállalkozások 56%-a (1932 vállalkozás) 5733 millió forint beruházási szükségletet jelölt meg (átlagosan vállalkozásonként 2967 ezer forint) – a versenypozíciójuk megőrzése érdekében – továbbiakban szükséges beruházások, fejlesztések mértékére vonatkozó kérdések kapcsán.

Becslésünk szerint Magyarországon a családi- és mikrovállalkozások versenypozíciója megőrzéséhez összesen további 2349 milliárd forint forrásra van szükség.

Támogatás

A vállalkozók minden lehetséges segítséget szívesen fogadnak, amely segítségükre lehet a vállalkozásuk stabil, hosszú távú működésének biztosításában.

A megkérdezett vállalkozók háromnegyede – amennyiben lehetősége nyílna rá – igénybe venné az átmeneti jogszabályi kötelezettség alóli mentességet, vagyis „türelmi időt” kérnek, amely idő alatt ők befejezik a jogszabályi előírásoknak való megfelelést, és nem kell félniük büntetéstől, (akár csak ideiglenes) bezárástól. Valamivel több mint 70-70%-uk jelezte, hogy örömmel venne részt szakmai beszélgetéseken, illetve szívesen fogadnának – megfelelő feltételekkel kiírt – pályázatokat.

KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A felmérés ismert tényeket is megerősített, egyes megállapításai azonban teljesen újszerűek. Ezeket a felmérés számai támasztják alá.

A felmérés megállapította, hogy a családi- és mikrovállalkozások:

- az uniós ismereteket jellemzően elsajátították, ismerik, ezek hiánya tehát nem akadályozza a továbblépést, versenyhelyzetüket nem rontja,
- megfelelő képzettségű szakmunkás gárdával rendelkeznek,
- szakmai felkészültségük igen jó²,
- többségükben korszerű gépekkel rendelkeznek³,
- kapacitásaik közel sincsenek optimálisan kihasználva⁴,
- a feketemunka negatív hatása egyes szakmákat fokozottan érint,
- a magyar gazdaságban a fizetési fegyelem rossz⁵,
- idegen nyelvismeretük nem kielégítő⁶,
- korszerű menedzsment ismeretekkel nem rendelkeznek, azok fontosságát még nem ismerték fel,
- a részükre oly fontos idegen forráshoz való jutásuk nehézkes.

Figyelembe véve a családi- és mikrovállalkozások a magyar gazdaságban betöltött súlyát, szerepét indokolt olyan intézkedési javaslat kidolgozása, amely a gazdaság teherbíró képességét és lehetőségeit figyelembe véve lényegesen növeli e kör versenyképességét.

A javaslatok megfogalmazásakor alapvető cél a magyar gazdaság versenyképességének fokozása volt, nem megkérdőjelezve más fontos célokat (működő tőke megtartása, további tőke bevonása). Miután 8-10 prioritás egyidejűleg nem teljesíthető sikeresen, a fő hangsúlyt a családi- és mikrovállalkozásokra, helyzetük javítására helyeztük. részükre testre szabott gazdaságpolitika megalkotása. Ennek elérése érdekében a következő intézkedéseket javasoljuk a családi- és mikrovállalkozások esetében végrehajtani:

- nemzeti ipar fokozottabb segítése, védelme,
- piacra jutás feltételeinek, lehetőségeinek bővítése,

---

² A felmérésben részt vevő vállalkozások a „Mennyire naprakész Ön, illetve munkatársai a legújabb szakmai technikák, technológiák ismerete tekintetében?” kérdésre adott válaszok megoszlását mutatja a 1. grafikon.

³ A 2. grafikon a megkérdezett vállalkozások eszközparkjának korszerűségét mutatja be.

⁴ A 3. grafikon a válaszadók kapacitáskihasználását mutatja be.

⁵ A vállalkozások és a lakosság fizetési hajlandóságát és képességét mutatja be a 4. grafikon.

⁶ A megkérdezett vállalkozások nyelvtudásának megoszlását mutatja be az 5. grafikon.

- forráshoz jutás elősegítése,
- pályázatok részvételi lehetőségének javítása,
- szakmai oktatás, képzés eredményesebbé tétele,
- menedzsment tudásuk javítása,
- érdekképviseltek szerepének meghatározása e célok elérése érdekében.

A gazdaságpolitika nagyobb figyelemmel forduljon a méretük szerint legkisebb, de számárányukban a legnagyobb vállalkozói kör, a családi- és mikrovállalkozások felé.

Testre szabott gazdaságpolitika

A kkv-k új, európai besorolása miatt e körbe tartozik, illetve fog tartozni (2005. jan. 1-jétől) például a 12 millió forintos és a 12 milliárd (!) forintos éves árbevételű vállalkozás is. Ez a nagyságrendben 1000-szeres különbség indokolja, hogy a legkisebbek részére a gazdaságpolitikán belül testre szabott intézkedések, támogatási eszközök és rendszerek érvényesüljenek.

A fentiek miatt egy a kkv-knak szóló szakmai-pénzügyi tájékoztató előadásnak is specifikusnak kell lennie. Ennek megfelelően a régebb óta EU tagországoktól át kell venni azokat a módszereket, melyek segítségével a Magyarországon működő kisebb vállalkozások – akár pénzügyi (pl. a „de minimis” támogatások), akár egyéb (ld. lejjebb részletezve) – támogatásban részesülhetnek.

A vállalkozások működését a fehér gazdaságba kell átvezetni, minden intézkedés meghozatalakor ezt a célt is szem előtt kell tartani. Ennek megfelelően nem a szabályozást kell tovább bonyolítani, hogy nehezebb legyen a sötét (szürke és fekete) gazdaság működtetése, sokkal inkább olyan szabályozókat kell megalkotni, amelyek a fehér gazdaság felé terelik a vállalkozásokat egyszerűségükkel és átláthatóságukkal (ld. az egyszerűsített vállalkozási adó). A túlkomplikált jogszabályok sok esetben lemerevítik a rendszert. Ugyanakkor a fokozottabb ellenőrzést helyénvalónak tartjuk (a külföldi ÁFA számlák ellenőrzése erre rossz példa volt).

A jogkövető magatartás számonkérése legyen konzekvensebb. Hiányosságok feltárása esetén minden esetben legyen módja a vállalkozónak ezeket egy belátható időn belül pótolni, és így a büntetését mérsékelteni. A hiányosságok miatt kirótt büntetések mértéke legyen összhangban a vállalkozás teherbíró képességével.

A sötét (szürke és fekete) gazdasági bűncselekményeket gyorsabban és határozottabban kell lezárni. A jelenlegi gyakorlat a gazdaság szereplőinél a jogkövető magatartást nem segíti.

Javasoljuk, hogy tekintse át a kormány a nemzeti hatáskörbe tartozó törvényeket, hogy azok átvétele a gazdaság teherbíró képességének megfelelően történt-e, figyelembe véve az EU tervezett további bővítését is.

Az öt fő alatti kis cégek illetékeit 50%-kal csökkenteni kell.

Szükséges a Parlamentbe egy kisvállalkozói bizottság felállítása.

A nemzeti ipar fokozottabb segítése, védelme

Magyarországon a világ 500 legnagyobb vállalatából már 350 jelen van. Az 50 legnagyobb multinacionális cégből már 47 képviselteti magát Magyarországon.

- Az export 70%-át az idetelepedett külföldi tulajdonú cégek bonyolítják le.
- A magyar költségvetés hiánya nagyrészt külföldi forrásból finanszírozzák.
- A munkahelyteremtésben túlságosan a külföldi beruházásokra számítunk.
- A modern technológiát kizárólag a külföldi cégektől várjuk.
- A külföldi multinacionális cégek lobbi ereje meghaladja a magyar tulajdonú gazdaság lobbi erejét.
- A támogatások túlnyomó részét a külföldi tulajdonú vállalatok kapták.

Mindezek alapján megállapítható, hogy Magyarország gazdasága jelenleg túlságosan kiszolgáltatott. A nemzeti tőke és nemzeti ipar, melyet jelentős részben a **családi- és mikrovállalkozások** képviselnek, fokozottabb védelmet kíván. Ezek azok a vállalkozások, melyek nem hagyják el az országot, sőt sikeres beszállítói rendszerrel fokozhatják a külföldi cégek beágyazódását a magyar gazdaságba, ezáltal azok nehezebben bontanak sátrat. E vállalkozói kör megsegítése nem idegen az EU régebbi tagállamaiban sem, ők azonban már rendelkeznek azokkal a kifinomult technikákkal, melyekkel a nemzeti ipar EU konform módon támogatható. E technikák feltárása és magyarországi megvalósíthatósága egy következő vizsgálat témája lehet.

A gazdaságpolitika régebb óta törekszik vállalkozói klaszterek kialakítására, sajnos a mai napig inkább kevesebb, mint több sikerrel. Ahhoz, hogy ezek az egyébként jó és szükséges elképzelések valóban elkezdjenek megvalósulni, információt kell nyújtani a vállalkozások részére, hogy ők is meglássák és megértsék, milyen területeken van mód együttműködés kialakítására, ehhez milyen feladatokat kell végrehajtaniuk és mindez milyen kézzelfogható hasznot jelent a számukra.

A mikro-, kis- és középvállalkozások foglalkoztatják a munkában álló népesség 60%-át, és állítják elő a GDP 40%-át. A foglalkoztatásban betöltött arányukat csak úgy tudnák tovább növelni, ha a jelenlegihez képest több megbízáshoz, munkához jutnának. Mivel nem cél, hogy a hazai vállalkozások egymás elöl jussanak többletmunkához, így a termelés növelése lehetséges módjai közé tartozik az import termékek, szolgáltatások kiváltása hazaiakkal, a hazai termékek fogyasztásának növelése, illetve a hazai vállalkozók (illetve termékeik) külföldi piacokon való megjelenésének elősegítése.

Ezen célok eléréséhez nem elegendő a pénzügyi támogatás, sok esetben az ezt megelőző feltételekkel is problémák adódnak, ilyen az idegen nyelvek ismerete, az informatikai írástudás, marketing ismeretek és egyéb menedzsment ismeretek hiánya. A vállalkozók szinte kivétel nélkül csak ezen alapvető ismeretek elsajátítását követően léphetnek újabb piacok, nagyobb termelési volumen (GDP növekedés) és ezáltal nagyobb alkalmazotti létszám (munkaerő problémák csökkenése) felé.

A piacra jutás feltételeinek, lehetőségeinek bővítése

A versenysemleges intézkedések megkövetelik, hogy e téren se történjen diszkrimináció, ne legyen különbség külföldi tulajdonú, tulajdonrészi, illetve magyar tulajdonú vállalkozások között. A közbeszerzési eljárások tenderkiírásában azonban lehetőség volna olyan „átpántlikázásra”, mely egyes munkákat a családi- és mikrovállalkozások részére tenne hozzáférhetővé. A közbeszerzési eljárásokat, tendereztetéseket szabályozó törvényt ennek megfelelő javasoljuk felülvizsgálni és módosítani.

Évek óta szerepel a gazdasági irányítás törekvéseiben a magyar beszállítói hálózat kialakítása, amely program – véleményünk szerint – egyelőre nem sikeres. Sajnálatos módon egyes magyar gazdaságpolitikusok ezen úgy akarnak segíteni, hogy felszólítják a nagy cégeket, hozzák be saját beszállítói hálózatukat. Ez önmagában nem baj, hiszen a nagy cég magyarországi beágyazódását segíti, környezete jobban kötődik a hazai gazdasághoz, mégis ezt a területet jobb lenne magyarországi tulajdonú vállalkozások számára fenntartani, vagy részvételüket legalább vegyesvállalati formában biztosítani. Ha tényként fogadjuk el, hogy a családi- és mikrovállalkozások igen jó szakembergárdával, jellemzően megfelelő gépparkkal, de szabad kapacitással rendelkeznek, felvetődik a kérdés: A beszállítói hálózatokat nem megteremteni, hanem – sokkal kisebb fajlagos költséggel – ezen vállalkozásokra építeni kell.

A beszállító vállalatok által felvet hiteleket 100%-ban biztosítsa a Garancia Biztosító.

Segítséget (elsősorban gyakorlati ismereteket) kell nyújtani a vállalkozóknak a piaci kommunikációjukhoz. Meg kell mutatni a számukra is nyitott lehetőségeket (marketing⁷, internet⁸, stb.), azok ráfordításait és várható eredményeit. Segíteni kell őket, hogy ezen eszközök alkalmazását gyakorlatias módon – a számukra szükséges mértékig – elsajátítsák. Az IPOSZ ezen segítségnyújtás jegyében indította el a Vállalkozó Akadémia című programját, amelyet nemzetközi szinten is részvételi szándék és komoly érdeklődés kísér.

A külföldi nagyvállalatok letelepedéséhez olyan feltételeket kell megszabni, amely a hazai vállalkozók termelésbe történő bevonását (hazai beszállítói kör) elősegíti. Ehhez szükség van a hazai vállalkozások támogatására, hogy a nagyvállalatok minőségi és egyéb előírásainak hosszabb távon meg tudjanak felelni. Ismerjék a logisztika fontosságát és e követelményeknek is megfeleljenek. Ez egyúttal a nemzeti ipar támogatását is jelentené és az érkező vállalatok „röghöz kötését” is elősegítené.

Gyakori jelenség, hogy a bevásárlóközpontok nem forgalmazznak (!) egyes terméktípusokból magyar terméket. Ez a nemzeti ipar számára hátrányt jelent. Megfelelő, EU konform érvekkel (tapasztalatok a régebb óta EU tagországoktól gyűjthetők) indokoltá, kifizetődővé lehet tenni a palettájuk hazai termékekkel való kibővítését.

Magyar, vagy részben magyar vegyesvállalatok harmadik ország piacára történő kilépéséhez hosszabb távon visszatérítendő, kedvezményes tőketámogatásra van szükség. Ennek eredménye lehet a foglalkoztatottság növelése és a külkereskedelmi mérleg javulása. E célból a Corvinus Alapítvány fokozottabb bevonása, tőkefeltöltése indokolt.

---

⁷ Ld. 6. grafikon, amely a felmérés „Vannak-e reklám-, vagy prezentációs anyagaik a termékeikhez, szolgáltatásaikhoz?” kérdésére adott válaszok arányát mutatja be.

⁸ Ld. 7. grafikon, amely a felmérésben részt vevő vállalkozások számítástechnikai eszközökkel való ellátottságát mutatja be.

Forráshoz jutás elősegítése, a jelenlegi problémák orvoslása

Pénzügyi támogatások, pályázatok

A legkisebb vállalkozások mind pályázatokból, mind hitelből kevesebb forráshoz jutnak, mint nagyobb társaik.

A támogatások céljaik tekintetében váljanak ketté. Egyrészt a jogszabályi előírások kapcsán kötelezően végrehajtandó – a vállalkozók teherbíró képességét gyakran meghaladó mértékű, de többletbevételt nem generáló – beruházásokat részben vissza nem térítendő támogatásokkal kell segíteni. A versenyképesség javítását célzó, vagy új piacokon való megjelenést elősegítő támogatások – várhatóan többleteredményt generáló beruházások – inkább az egy adott időtartamra vonatkozó tőkejuttatást (visszatérítendő támogatás, adott esetben akár hozamelvárással is) helyezze előtérbe.

A jogszabályi megfelelésekhez kapcsolódó vissza nem térítendő támogatások kiírásakor nem célszerű feltételként kikötni sem az eredménynövelést, sem a létszámbővülést, mert ebben az esetben a vállalkozás további működése kerül veszélybe a támogatás nélkül. Mivel itt a jogszabályi megfelelés a cél, számszerű eredményjavulás nem várható. A visszatérítendő támogatások esetében a fenti elvárások (eredménybővülés, létszámnövekedés) jogosak, azonban figyelembe kell venni a jelenlegi gyakorlattal ellentétben, hogy az eredmény növekedése nem csak többlettermeléssel biztosítható, hanem a költségek csökkentésével is.

Szükség volna olyan tőketársaságokra, melyek kisebb nagyságrendű (néhány millió forintos) vállalkozásfejlesztésbe is be tudnak kapcsolódni.

A családi- és mikrovállalkozásoknál a fejlesztésekhez szükséges erőforrásokat elvonás helyett ott kell hagyni a vállalkozásoknál.

Hitelek, hitelgarancia

A hitelgaranciát nyújtó társaságoknak más szemmel kell elbírálni a hozzájuk beadott projektterveket, mint egy banknak. Ehhez azonban ismernie kell a vállalkozót, a vállalkozás működését, környezetét és magát a kistérséget is. Ezért nem lehetséges, hogy ezeket a döntéseket az adott kistérségtől távol hozzák meg. Szükség van – a szubszidiaritás elvét is követve – regionális hálózatot – akár más támogató szervezetekkel közösen (pl. kamarák, ipartestületek) – kialakítani, amelyek esetében lehetőség nyílik az igénylő vállalkozás és közvetlen piaci környezetének fenti módon történő megismerésére. A 7 garanciaszövetkezet tervezett megszüntetése rossz üzenet.

A garanciaintézetek működésének ne az alacsony veszteség, hanem a befogadott hitelek száma is legyen a fokmérője. Szemléletbeli váltás szükséges. A garanciaintézeteket az állam azért hozta létre, hogy az egyébként nem hitelképes vállalatok is hitelhez jussanak. A kockázatot a hálózat kialakításával kell csökkenteni.

Lehetővé (könnyebbé és ismertebbé) kell tenni, hogy a belföldi vállalkozások külföldi bankoktól is vehessenek fel hitelt.

Minden külföldi hitelre legyen köthető árfolyamkockázat-biztosítás. Egyúttal az érdekeltek ismerjék meg ennek a lehetőségét és a konstrukcióját.

A forgóeszközhitelhez jutás feltételeit egyszerűsíteni, a mikrohitel kérdését végérvényesen, megnyugtatóan rendezni kell.

A „bedőlt” jelzáloghiteleknel a jelzálog újraértékelése két független igazságügyi szakértő bevonásával történjen, a hitel értéke az általuk megadott értékek átlaga legyen. A bankok a jelzálogba vett ingatlanokat ne adhassák tovább együttműködő partnereinek, ha mégis, akkor csak azt követően, ha a hitel „bedőlt”. Az itt jelzett gyakorlat a szerződés egyoldalú módosítását eredményezte eddig (a tájékozatlan, kis összegű hitelfelvevő gyakran költségcsökkentés miatt maga javasolja a jelzálog értékének egyszerűsített, alábecsült értékelését).

A lombard hitelezés bővülése érdekében javasoljuk a biztosítékok körét a műtárgyakra is kiterjeszteni.

Factoring

Mind a magyar, mind az EU-s pályázatok esetében is komoly problémát jelent, hogy a forrás odaitélését követően legalább egy, esetenként több évig a vállalkozás nem jut hozzá a pénzhez. Az ebből fakadó hátrányok miatt szükséges volna kialakítani olyan faktorálási módozatokat, melyek eredményeképpen a vállalkozásoknak lehetősége nyílna akár az állammal, akár az EU-val szembeni követelését faktoráltatni.

A faktorálást egyszerűbbé kell tenni a hazai piacon a vállalkozói együttműködésben is. Az IPOSZ e témában egyeztető lépéseket kezdeményezett a GKM-mel és az Európai ügyek tárca nélküli miniszterével.

Körbetartozás, rossz fizetési fegyelem

A körbetartozás problémájának megoldása érdekében olyan intézkedéseket kell hozni, amelyek kemény fellépést tesznek lehetővé azon vállalkozásokkal szemben, akik bár lehetőségük volna rá, valamilyen oknál fogva mégsem fizetnek időben (4. számú grafikon).

A körbetartozás jelensége miatt a mikrovállalkozások között újra nagyobb jelentőséget kapott a készpénzes fizetési mód és háttérbe szorult a banki, átutalásos fizetés. Ennek eredményeképpen a bankok – a számlaforgalom alacsony mértéke miatt – kevésbé nyitottak az érintett ügyfelek számára történő hitelnyújtásra. Fontos biztosítani, hogy a készpénzes fizetési mód széles körű alkalmazása ne legyen a bankoknál negatív tényező a későbbiekben egy hitelbírálat során, bár kétségtelen, hogy a vállalkozás ez esetben kevésbé transzparens.

Mindennapos probléma a bevásárlóközpontoknak beszállító vállalkozások esetében, hogy a nagyvállalat visszaélve erőfölényével indokolatlanul hosszú fizetési határidőt (időnként 120 nap) köt ki. E kérdést a versenyhivatal megvizsgálhatná, véleményünk szerint ez erőfölénnyel való visszaélés, mely nem megengedett. A vállalkozások likviditását rontja, hogy a faktorálást nem szívesen vállalják.

Pályázatokon való részvétel lehetőségének javítása

A kkv körbe tartozó, de több nagyságrenddel eltérő méretű pályázók miatt szükséges egyes pályázatokat tovább szűkíteni a családi- és mikrovállalkozók szintjére.

A pályázatok elkészítése mellett komoly erőforrásokat köt le a szükséges igazolások, dokumentumok megszerzése. Ennek megkönnyítése érdekében javasoljuk olyan egyablakos rendszer kialakítását, ahol elegendő a pályázat tartalmi részét leadni és ott mellékelik a további szükséges, az államigazgatásban meglévő papírokat (adóigazolások, cégbírósági végzés, stb.).

A korábbiakban jeleztük, hogy nem lehet minden pályázat esetében növekedést elvárni akár az eredmény, akár a foglalkoztatottak számát tekintve. Gyakran erőforrásra van szükség pusztán ahhoz is, hogy a vállalkozás a stabil gazdálkodását fenn tudja tartani, pozícióját meg tudja szilárdítani. Különösen szembeűnő ez a minőségbiztosítási pályázatoknál.

A családi és mikrovállalkozásokban foglalkoztatottak vagy tulajdonosaik sem képesek sikeres pályázatok elkészítésére. Az e képzésre fordított forrás célt tévesztett, a segítséget számukra más módon kell megadni, például pályázati franchise rendszerek kialakításával.

Szükséges pályázati célterületek

A vizsgálat bebizonyította, hogy minden vizsgált szakmacsoport esetében a jogszabályi előírások maradéktalan teljesítéséhez erőforrásokra van szükség, így e témában külön szakmacsoportokat kiemelni nem helyes.

A továbbiakban is szükség a családi- és mikrovállalkozások esetében a minőségbiztosítási rendszer kiépítéséhez nyújtott támogatás. Ehhez azonban indokolatlan többlettermelést, illetve többletforgalmat elvárni, hiszen gyakran a vevő megtartásának feltételeként jelenik meg a minőségbiztosítási rendszer kialakítása. Ezen rendszerek megléte nem versenyelőny többé, míg hiányuk egyre inkább versenyhátránnyá válik.

Vissza nem térítendő (EU konform módon, „de minimis” támogatási formában) támogatásra van szükség a vállalkozások teljes körű jogszabályi megfelelőségének elérése⁹, illetve – egyes esetekben – a versenypozíciójuk megtartása¹⁰ érdekében.

Kiemelt területek:

- a telephelyengedélyek megszerzésével, megtartásával kapcsolatos beruházások,
- az előírásoknak megfelelő termelő eszközök beszerzése,
- az előírásoknak megfelelő szállító eszközök beszerzése,
- baleset- és munkavédelemmel kapcsolatos beruházások, illetve eszközök beszerzése,
- környezetvédelmi előírásoknak való megfelelés kapcsán szükséges beruházások,
- minőségbiztosítási rendszerek kiépítése,
- szakmai képzéseken való részvétel támogatása,

---

⁹ A 8. grafikon a megkérdezett vállalkozások jogszabályi megfelelőségét mutatja be több szempont alapján összesen.

¹⁰ Az 9. grafikon a megkérdezett vállalkozások versenypozíciója megtartása érdekében a továbbiakban szükséges fejlesztések mértékét mutatja be több szempont alapján összesen.

- nem-szakmai (vállalkozásvezetés, informatika, nyelvtudás, stb.) képzéseken való részvétel támogatása,
- vállalkozások közötti együttműködési rendszerek (klaszterek) kialakítását indokló, megmagyarázó tájékoztatási és szervezési feladatok végrehajtása, tekintettel arra, hogy az ez irányú – véleményünk szerint szükséges – korábbi pályázatok érdektelenségbe fulladtak.
- Mivel a családi- és mikrovállalkozó a felmérés tanúsága szerint nem érzi fontosságát a vállalkozásvezetés egyes kiemelt területeinek (pl. tervezés¹¹, logisztika, pénzügy, marketing), az informatikának és hiányosságai vannak legalább egy idegen nyelv alapszintű elsajátításában, indokolt számukra ezt megmagyarázni és hiányosságaik megszüntetésére egy programot indítani. Az ehhez szükséges módszertan kidolgozását az IPOSZ magára tudja vállalni. Ez az un. Vállalkozó Akadémia, amely nemzetközi egyeztetése a most belépett tagországok között megkezdődött (Zakopáne-i Konferencia, 2004.). A program iránt az érdeklődés igen nagy, az UEAPME (az EU kisvállalkozói szövetségeinek szövetsége) felvette jövő évi munkaprogramjába.

Visszatérítendő támogatás (vagy alárendelt hitel) alkalmazása azokon a területeken célszerű, ahol a vállalkozások megtérülő, fejlesztési célú beruházásokat terveznek végrehajtani.

Kiemelt területek:

- értékesítés fejlesztés,
- termelő eszközök technológiai fejlesztéséhez kapcsolódó beruházások a vállalkozás versenyképességének javítása érdekében,
- informatikai fejlesztés, beruházás,
- vállalkozások közötti együttműködési rendszerek (klaszterek) kialakításához szükséges beruházások,
- termékfejlesztési tevékenység,
- környezetvédelmi beruházások.

Szakmai oktatás, képzés eredményesebbé tétele

A vállalkozók és munkatársaik szakmai képzettsége megfelelő, azonban a gyorsan változó technikai környezet megköveteli tőlük a folyamatos képzést, tanulást, hogy ne kerüljenek a későbbiek során se versenyhátrányba.

Szakképzés

A megfelelő színvonalú kézműipari szakmai utánpótlás folyamatosságának biztosítása érdekében a fiatalok szakképzésében megfelelő részarányt kell képviselnie gyakorlati oktatásnak. Ennek megfelelően a szükséges három éves képzést a 8. osztály után meg kell

---

¹¹ A megkérdezett vállalkozások „Készített-e vállalkozása piaci pozíciójának megőrzésére, javítására irányuló tervet, stratégiát a csatlakozást követő időszakra?” kérdésre adott válaszainak arányát mutatja be a 10. grafikon.

kezdeni. A hosszú ideje tartó, időnként parttalan, e témájú kormányzati viták nem viszik előre a szakképzés ügyét.

Az OKJ rendszer teljes körű átstrukturálását mielőbb meg kell kezdeni. Ennek keretén belül sor kell, hogy kerüljön a szakmák érdemi összevonására, az alapszakmák kiemelésére és az erre épülő leágazási rendszerek megteremtésére. Az új struktúra kialakításához be kell vonni az érintett szakmák képviselőit, és figyelembe kell venni az EU-s tapasztalatokat is.

Fontos a tanulószereződés népszerűsítése, a szintvizsgák és szakmai vizsgák megfelelő lebonyolítása, a gyakorlati képzőhelyek működtetésének elősegítése.

A szakképzés feladatainak ellátásához közvetlenül – nem csak a kamarákon keresztül – be kell vonni országos gazdasági és szakmai szervezeteket, a végrehajtáshoz forrást kell rendelni.

A mestervizsgák tananyagát az EU tagországaival el kell fogadtatni. Annak ellenére, hogy Magyarország EU tag, jelenleg egyetlen mestervizsgáját sem fogadják el az EU-ban.

Felnőttképzés

A jelenleg akkreditált képzőintézményekről nincs országos adatbázis, így nincs teljes körű információ a lehetséges képzésekről, amelyekre a családi- és mikrovállalkozásoknak szükségük van.

Tapasztalatok alapján a családi- és mikrovállalkozásokat nem könnyű bevonni a képzési rendszerbe, hiszen napi harcot vívnak a fennmaradásukért. Csak kedvező pénzügyi konstrukciójú támogatással lehet őket a számukra kézzelfogható eredményt nyújtó képzésekre behozni.

A kézműves mestervizsga rendszerét külön kell választani az ipari mestervizsga rendszerétől. A két rendszer sem lényegét tekintve, sem történelmileg nem összehasonlítható. A mestervizsgáztatás folyamatában összeférhetlenséget jelent, hogy az ehhez szükséges tanfolyamokat és a vizsgáztatást is a kamara bonyolítja le. Javasoljuk, hogy a mestervizsgáztatást végezze továbbra is a kamara, azonban a felkészítési tanfolyamokat szakmai szervezetek (szakmai ipartestületek) végezzék.

Fontosnak tartjuk, hogy Magyarországon az alkalmazott kutatás prioritást kapjon az alapkutatással szemben. Így elérhető, hogy a kutatásra fordított összeg minél hamarabb megtérüljön a gazdaságból és a mikrovállalkozások is bekapcsolódhassanak akár a kutatásba, akár az eredmények hasznosításába.

Vállalkozói Akadémia

A Magyarországra érkezett (illetve várhatóan érkező) külföldi vállalkozások szaktudásban nem, de mind tőkeerőben, mind vállalkozásvezetési, szervezési, gazdálkodási ismeretekben és tapasztalatokban felülmúlják a helyi vállalkozásokat.

Sok esetben ez a tudásbeli különbség a magyar vállalkozók külföldi piacra történő kilépésének az akadályja. E problémák kiküszöbölése érdekében segítséget kell nyújtani a magyar gazdálkodóknak (elsősorban a legkisebbeknek), hogy hozzájussanak ezen ismeretek olyan szintjéhez, amellyel a jelenlegi és a várható külföldi versenytársai rendelkeznek. Mindezt rendkívül gyakorlatias megközelítésben, számukra is érthető nyelvezetben használva

kell megtenni, szem előtt tartva azt is, hogy a vállalkozó maga is részt vesz a vállalkozása mindennapi tevékenységében, nagyon gyakran közvetlenül a termelésben.

Javasoljuk a Vállalkozó Akadémia magyarországi, kormányzati szintű felkarolását is. Az IPOSZ megkezdte e program kidolgozását, amely befejezéséhez közeledik.

Tőkére van szükség a képzési-oktatási tevékenység fejlesztéséhez, amelyet akár tapasztalt, tőkeerős külföldi vállalatok bevonásával, akár vissza nem térítendő pályázatok útján, de biztosítani kell a hazai vállalkozások versenyhátrányának csökkentése érdekében.

Érdekképviseltek szerepének meghatározása e célok elérése érdekében

Magyarországon ma megfelelő számú vállalkozásokat támogató szervezet, rendszer működik.

Az érdekképviseltek eredményes munkáját meghatározza a Kormánnyal és a Kamarákkal való jó kapcsolatuk.

Jelenleg a megfelelő kamarai együttműködést hátráltató tényezők:

- A kamarák nem kapták meg teljes körűen azokat a közjogi feladatokat, melyeket el tudnának látni.
- A tagság létszámának növelése érdekében a kamarai tevékenység időként klasszikus érdekképviselletté válik.
- A munkaadói érdekképviseltek számtalan szakmát képviselnek, így jól felkészült stábra van szükségük, melyet nem minden esetben tudnak megengedni maguknak.
- Helyi érdekképviselési irodákat (az IPOSZ esetében ipartestületeket) kell létrehozni, mert ha az érdekek helyben sérülnek, azokat helyben kell orvosolni.

Az eredményes érdekképviseltek széles körű szolgáltatási palettával kell hogy rendelkezzen, mellyel tagvállalati segítségére siethet. Minél kisebb vállalkozásokat képvisel az érdekképviseltek annál szükségesebb, de költségesebb is ez a munka. A jó érdekképviseltek erre felkészült, képes e feladatok ellátására.

Fontos, hogy az állam az érdekképviseltekben a tárgyilagos kontrolláló, szakmai vitapartner vagy együtt gondolkodó szervezet szerepet lásson, ne ellenfelet. Az érdekképviseltek csak gazdaságpolitikával foglalkozzon, pártpolitikával ne. Az érdekképviseltek kísérje figyelemmel, monitorozza és értékelje a kormányzat gazdasági döntéseinek hatásait. Az érdekképviseltek vegyen részt a jogalkotás előkészítő munkájában is. Elengedhetetlen, hogy a Kormány a jogalkotási munka megfelelő fázisában hatástanulmányt készítsen, és azt – a tervezett törvény véleményezésével együtt – juttassa el az érdekképviselteknek. Hatástanulmány nélkül törvényt ne lehessen Parlament elé vinni.

Az érdekegyeztető tanács szerepét szélesíteni kell a kötelező megállapodások körének bővítésével.

Az állam adjon megrendelést az érdekképviselteknek. Vásároljon tőlük olyan szolgáltatást, melyre akár a stratégiai tervezésnél, akár a jogalkotási munkájában, akár azok monitoring tevékenysége során szüksége van. Az állam szerződéses alapon legyen megrendelő ezekben a kérdésekben, az érdekképviseltek pedig ennek megfelelően szállítsa a megrendelt munkát. Az

Javaslatok a Kormány részére

ilyen jellegű megbízások esetében az érdekképviseléseknél felmerülő munkabér is felszámítható legyen. A Kormány tekintse át mi az oka annak, hogy érdekképviselések, melyek nem állami támogatásból tartják fenn magukat, ha pályázatot nyernek, saját munkabérüket nem számolhatják el.

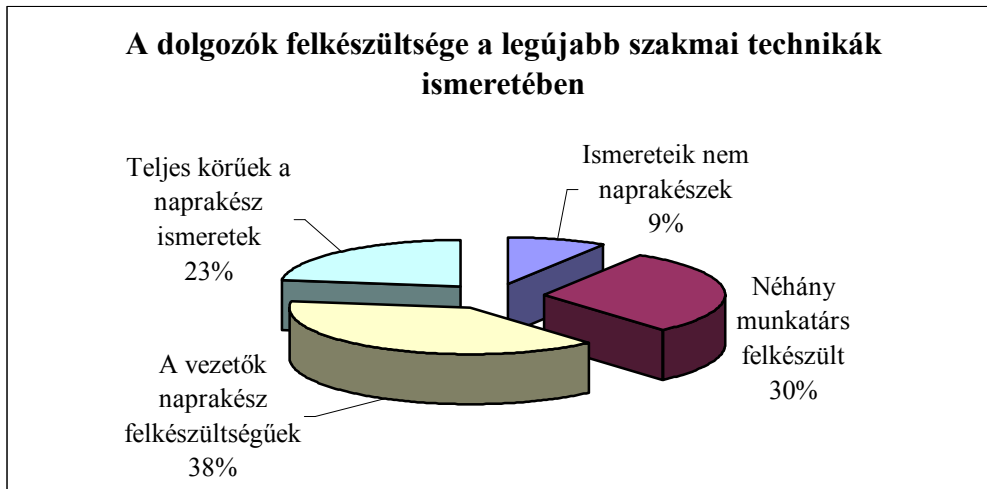
Az EU-ba belépésre váró országok felkészítése testesztelt érdekképviselési feladat. A külföldi társ-érdekképviseléseket a meglévő jó kapcsolat alapján „multiplikátorként” kell felkészíteni a szükséges információk befogadására, továbbadására.

Az érdekképviselésekkel történő állami munkamegosztásban alapvető elv, hogy a meglévő érdekképviselési infrastruktúra igénybevétele nagymértékben csökkenti a fenti célok elérésekor azok fajlagos költségeit.

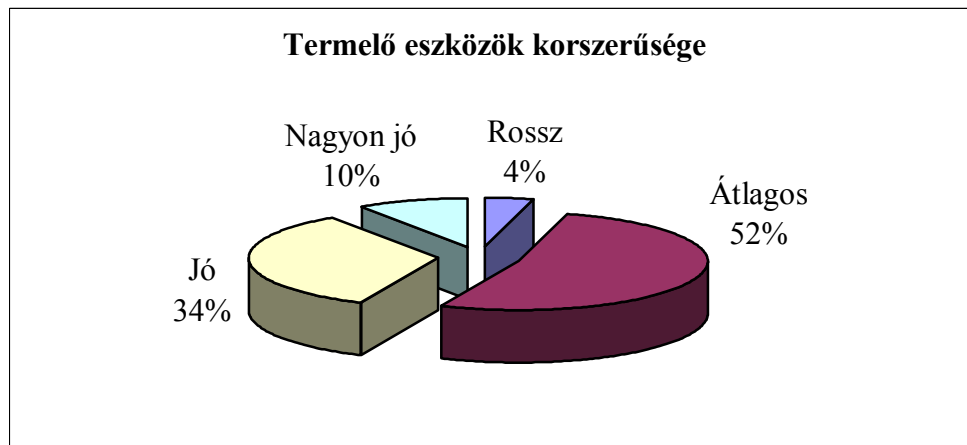
Fontos az érdekképviselési törvény mielőbbi megalkotása. Ezzel a kamarák és az érdekképviselések közötti vita is jelentős mértékben rendeződne. E törvény szükségessége korábban is felvetődött, most az EU belépésünk után a kérdés jobban, időtállóbban kodifikálható.

ÁBRÁK, GRAFIKONOK

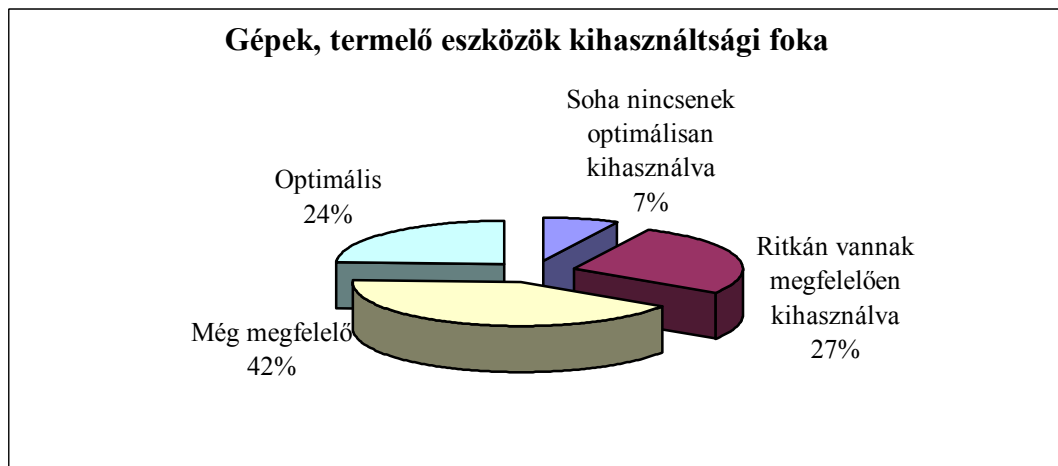
1. grafikon

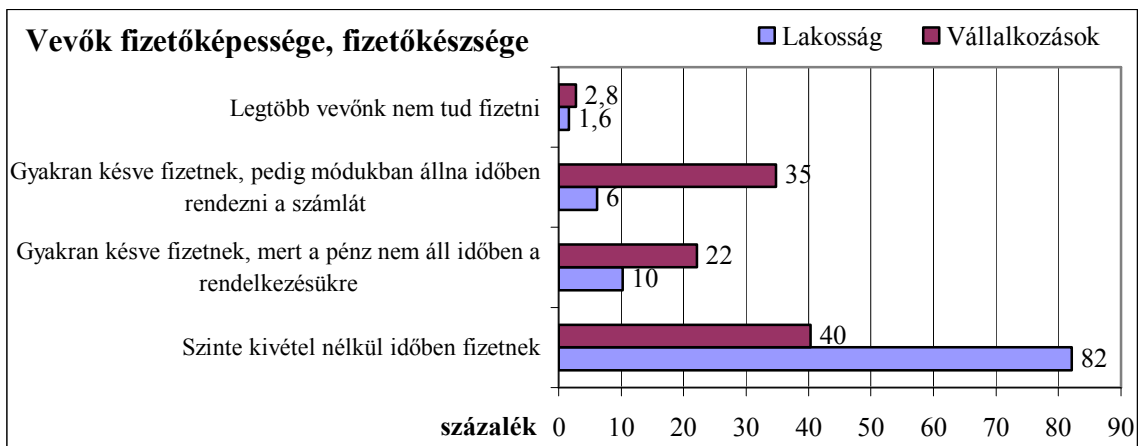
2. grafikon

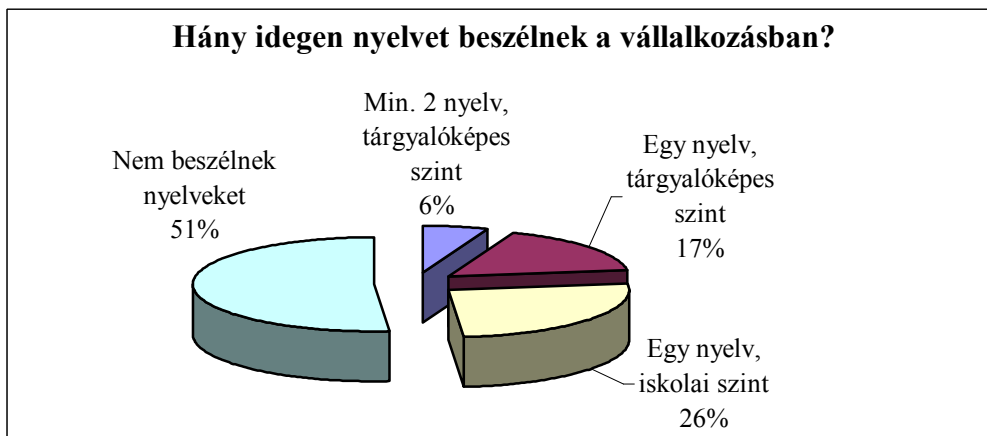
3. grafikon

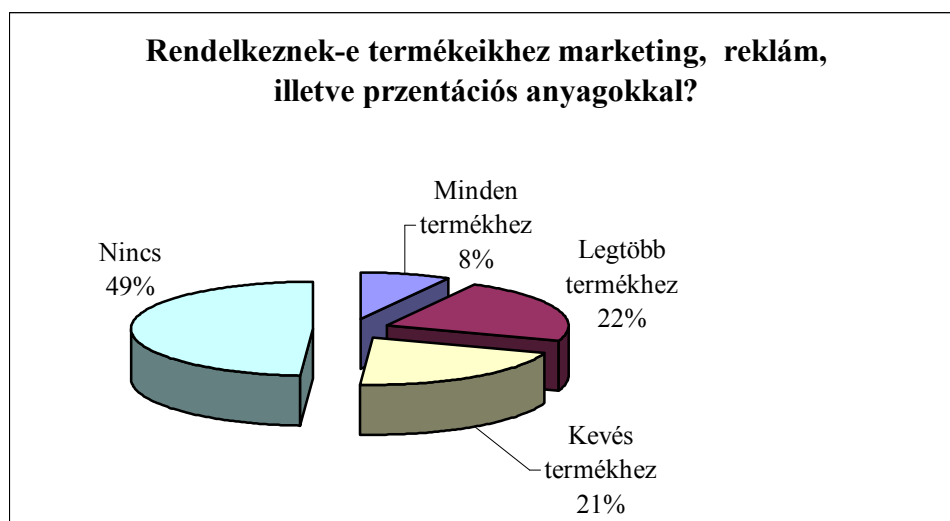
4. grafikon

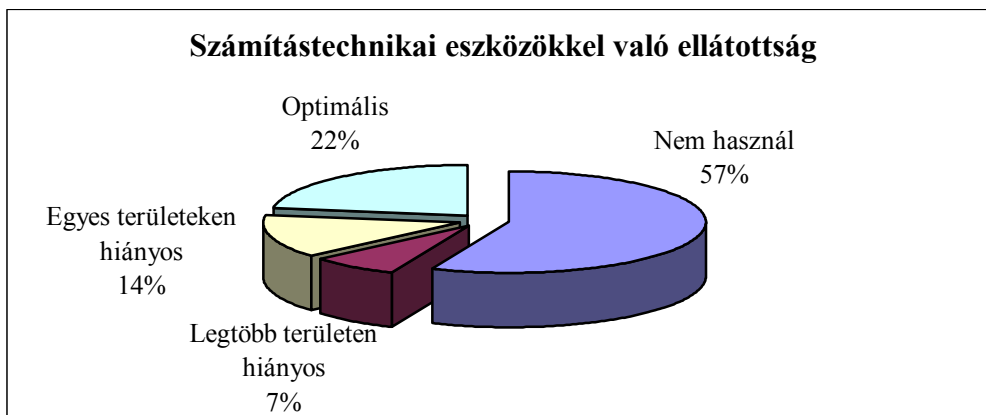
5. grafikon

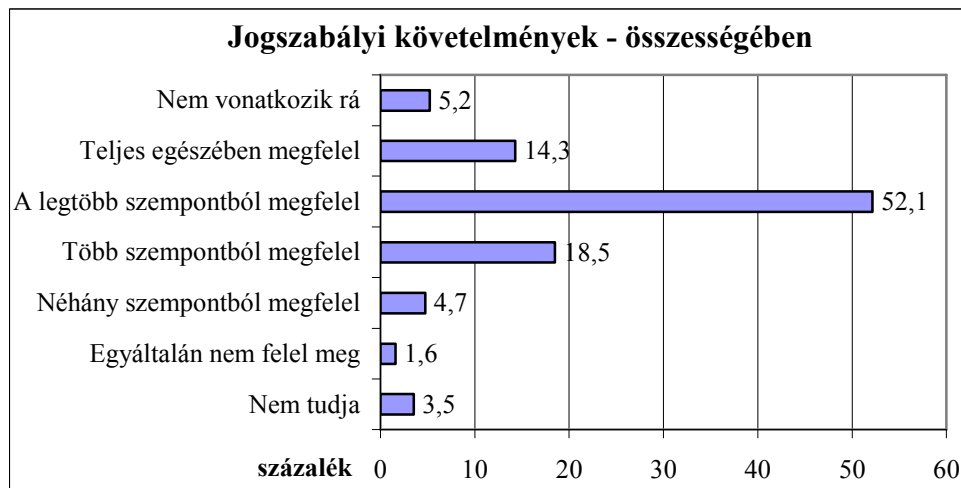
6. grafikon

7. grafikon

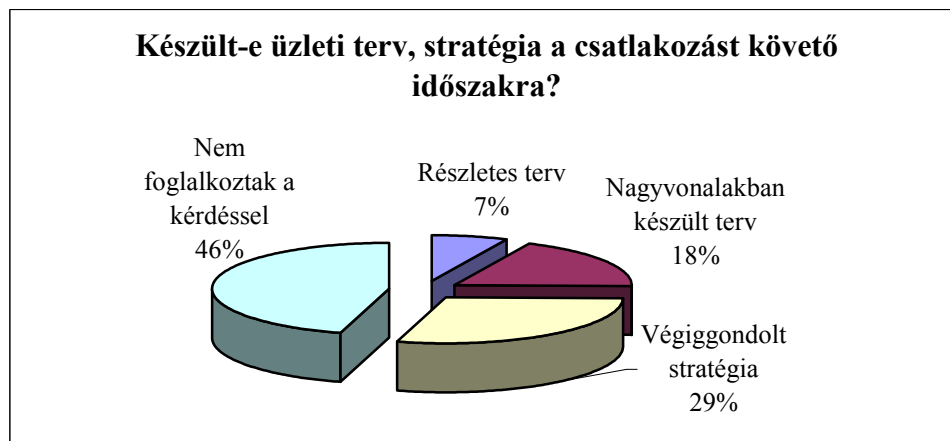
8. grafikon

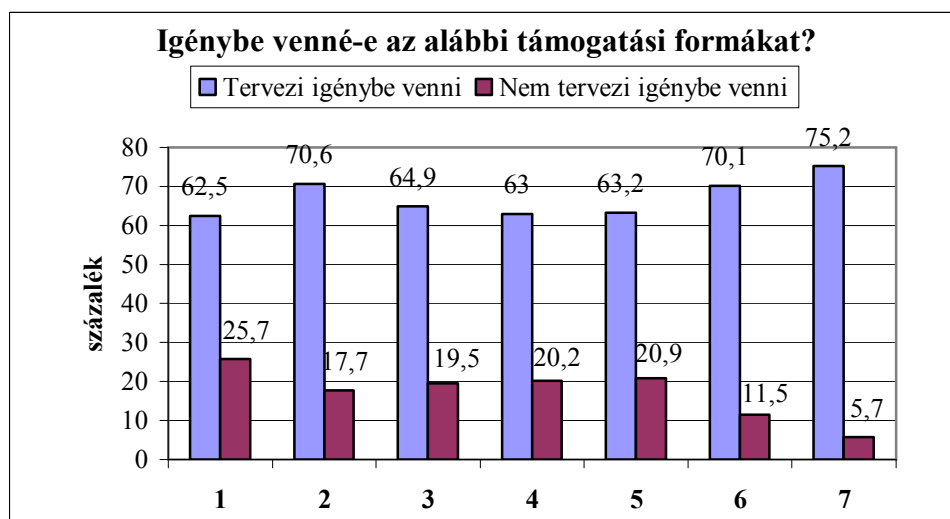
9. grafikon

10. grafikon

11. grafikon

1 Szakmai konferenciák	5 Személyre szóló tanácsadás
2 Szakmai megbeszélések	6 Pályázati lehetőségek, források biztosítása
3 Részletes szakmaspecifikus információk, tudnivalók kiadása könyv formájában	7 Egy rövid, átmeneti időszakra mentesség biztosítása egyes jogszabályi kötelezettségek alól
4 A szükséges feladatok gyakorlati végrehajtását bemutató munkafüzet elkészítése	